

Stenografični zapisnik

sedemnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 28. decembra 1909.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Franc pl. Šuklje. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Teodor Schwarz, in c. kr. okr. glavar Karol grof Künigl. — Vsi člani razen: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, dr. Ferdinand Eger (ki pa je proti koncu seje navzoč), Josip Lenarčič, ekscelexca baron Schwegel, baron Apfaltrern. — Zapisnikarji: Početkom seje poslanca Demšar in Jarc — pozneje poslanca dr. baron Born in Demšar.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozbornskega predsedstva.
2. Volitev 4 zapisnikarjev.
3. Volitev 4 rediteljev.
4. Priloga 206. Vladna predloga o načrtu zakona, po katerem se osebná dohodnina oprosti od doklad.
5. Priloga 208. Poročilo deželnega odbora o začasnem pobiranjú deželnih priklad 1. 1910.
6. Priloga 186. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga proračun deželnega zaklada za 1. 1910.

Začetek seje ob 4. uri 40 minut
popoldne.

Stenographischer Bericht

der siebzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 28. Dezember 1909.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Franz Edler von Šuklje. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Freiherr Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Künigl. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Dr. Ferdinand Eger (welcher aber gegen Ende der Sitzung anwesend ist), Erzellenz Freiherr von Schwegel, Freiherr von Apfaltrern. — Schriftführer: Zu Beginn der Sitzung die Abgeordneten Demšar und Jarc — später die Abgeordneten Dr. Freiherr von Born und Demšar.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Wahl von 4 Schriftführern.
3. Wahl von 4 Ordnern.
4. Beilage 206. Regierungsvorlage betreffend den Entwurf eines Gesetzes über die Freilassung der Personaleinkommensteuer von Zuschlägen.
5. Beilage 208. Bericht des Landesausschusses über die provisorische Einhebung der Landesumlagen im Jahre 1910.
6. Beilage 186. Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1910 vorgelegt wird.

Beginn der Sitzung um 4 Uhr 40 Minuten
nachmittags.

Deželni glavar:

Slavna gospoda! Konstatujem sklepčnost visoke zbornice, prav iskreno pozdravljam gospode poslance in gospode vladne zastopnike ter otvarjam sejo. K točki:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.**

mi je predvsem naznaniti, da naprošam v smislu § 9. novega poslovnika gospoda poslanca prof. Jarca — und Herrn Baron Born — da prevzame mesto provizornega zapisnikarja.

Prosim, da se podasta sem gori na ti dve mesti.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Dalje mi je naznaniti, da je ekszellenca gospod baron Schwegel opravičil svojo odsotnost od današnje seje. Zadržan je namreč kot član visoke gosposke zbornice, katere ima danes in jutri seje in ker je on tam poročevalec torej ne more biti tukaj navzoč.

Dalje je vsled bolezni opravičil svojo odsotnost gospod tovariš baron Apfaltrern in končno se mi je naznanilo, da gospod poslanec dr. Eger, ki je pri neki sodni obravnavi in vsled tega zadržan.

Izvolite gospodje to vzeti na znanje.

Potem javljam, da je c. kr. okrajno sodišče v Ljubljani naznanilo predsedstvu deželnega zbora, da je kazensko postopanje proti gospodu poslancu dr. Vladislavu Peganu ustavljeno.

In končno javljam, da sta gospoda poslanca Dular in Mandelj izstopila iz odseka za deželna podjetja. Treba bo torej nove dopolnilne volitve, katero bom postavil na dnevni red prihodnje seje.

Došel je predsedstvu nujni predlog poslancev Ivana Hladnika, Martina Matjašiča in Bogomira Perhavca in tovarišev, ki vsebuje protest proti nameravanemu vinskemu davku. Jaz bom, kadar je enkrat absolviran dnevni red, prvega gospoda poslanca, ki mi je izročil ta predlog in je tu na prvem mestu podpisan, gospoda župnika Hladnika pozval, da utemelji nujnost tega predloga.

Došel mi je dalje samostalni predlog gospoda poslanca Gangla in tovarišev, s katerim se pozivlje poljedelsko ministrstvo, da nemudoma vse potrebno ukrene glede tistih idrijskih grabelj. Vsaj veste, da je bila povodenj v Idriji.

Torej ta predlog bom odkazal upravnemu odseku.

In istotako mi je došel predlog gospoda poslanca grofa Barba, kateri se glasi (bere — lič):

„Der Landesaussschuß wird beauftragt, zum Zwecke der Aufzucht der Jungstieren einen Jungviehhof zu errichten.“

Tudi ta predlog bom odkazal upravnemu odseku.

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich möchte bitten, den Antrag dem Finanzausschuß zuzuwiesen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec grof Barbo želi, da bi se predlog izročil finančnemu odseku. Jaz se prilagodim tej želji in bom torej odkazal ga finančnemu odseku.

In s tem je rešena prva točka dnevnega reda, in sedaj prestopimo k drugi točki, to je:

2. Volitev 4 zapisnikarjev.**2. Wahl von 4 Schriftführern.**

Ta volitev se bo vršila po besedilu § 9. novega opravilnika na ta način, da bo vsaka kurija volila enega zapisnikarja.

Jede Landtagskurie wird einen Abgeordneten zum Schriftführer designieren — in sicer velja to za celo legislativno dobo deželnega zbora.

Pozivljam torej najprej gospode poslance veleposestva — ich erlaube die Herren Abgeordneten des großen Grundbesitzes, ihre Stimmzettel abzugeben zur Wahl eines Schriftführers aus ihrer Kurie.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Gospoda zapisnikarja bosta takoj skrutinirala. — Herr Baron ich bitte sogleich das Struttinium zu übernehmen.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Es wurden 8 Stimmzettel abgegeben. Einstimmig wurde gewählt Baron Born.

Sedaj prosim gospode poslance iz mestne skupine naj izvolijo oddati svoje glasovnice za zapisnikarja.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je 8 glasov, vse je dobil gospod poslanec dr. Novak.

Sedaj prosim gospode iz kmečkih občin, da oddajo liste.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

15 glasovnic je oddanih, vse glasove je dobil gospod tovariš Demšar, ki je s tem izbran zapisnikarjem.

In sedaj še prosim gospode, ki so izvoljeni iz splošne kurije, da izvolijo oddati svoje listke.

(Zgodi se. — Geschieht. — Poslanec — Abgeordneter Turk: „Prosim, jaz sem tudi še tukaj, imam menda tudi pravico glasovati!“)

Seveda imate pravico, prosim, da oddate list. Vigilantibus iura. (Veslost. — Heiterkeit. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je 11 glasovnic, 10 jih je dobil gospod tovariš dr. Zajec in en glas gospod tovariš

dr. Šusteršič. Izbran je torej zapisnikarjem iz splošne kurije gospod poslanec dr. Zajec.

Za danes bom jaz prosil v smislu § 9. poslovnika, da vršita posel zapisnikarjev gospod poslanec dr. baron Born — Herr Dr. Baron Born — in gospod poslanec Demšar.

In sedaj preidemo k točki:

3. Volitev 4 rediteljev.

3. Wahl von 4 Ordnern.

Prosim, da se na ravno tak način volijo reditelji.

Ich erlaube die Herren Abgeordneten des Grundbesitzes, zur Wahl eines Ordners aus ihrer Kurie zu schreiten.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Bei der Wahl eines Ordners wurden 8 Stimmzettel abgegeben, welche sämtlich auf Herrn Baron Pfaltzern entfielen, der somit zum Ordner gewählt ist.

Sedaj prosim gospode zastopnike mest in trgov in trgovinske zbornice, da oddajo liste za volitev reditelja.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Iz mestne kurije je bilo oddanih 9 glasovnic, vse je dobil gospod poslanec Pirc.

Sedaj prosim gospode poslance kmečkih občin, da oddajo listke.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

14 listkov je bilo oddanih, vsi se glase na gospoda poslanca Mandlja, ki je s tem izbran reditelj.

In sedaj končno še prosim gospode poslance iz splošne kurije, da oddajo listke.

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Pri volitvi iz te kurije se je oddalo 10 glasov, vse je dobil gospod poslanec dr. Pegan.

In s tem sta rešeni točki 2. in 3. dnevnega reda in mi prestopimo sedaj na točko:

4. Priloga 206. Vladna predloga o načrtu zakona, po katerem se osebna dohodnina oprosti od doklad.

4. Beilage 206. Regierungsvorlage betreffend den Entwurf eines Gesetzes über die Freilassung der Personaleinkommensteuer von Zuschlägen.

Izvolite gospodje vzeti v roko prilogo 206. To je vladna predloga le po imenu, dejansko je pa to predloga deželnega odbora, ker je vladna predloga bila naslovljena na deželni odbor; ta se je bavil s to predlogo in mi lahko postopamo glede te predloge, kakor veva § 24. pravilnika.

Ali želi kdo besede?

Poslanec dr. Šusteršič:

Ker se gre meritorno za predlogo deželnega odbora, zaradi tega predlagam, da deželni zbor v smislu § 24. poslovnika sklene, da se ta predloga deželnega odbora brez odsekovega posvetovanja reši takoj tukaj v zbornici.

Deželni glavar:

Predlog je torej stavljen, da se ta zadeva takoj vzame v razpravo. Ali želi kdo besede k temu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej se bo takoj o njem glasovalo. Tisti gospodje, ki ste za predlog, katerega je ravnokar stavil gospod tovariš dr. Šusteršič, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je sprejet in jaz prosim sedaj po besedilu § 24. pravilnika gospoda referenta deželnega odbora, da izvoli poročati o tem predmetu.

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Vladna predloga, ki je došla deželnemu odboru, je jako nujna, ker se tiče deželnega gospodarstva v eminentnem smislu in mora biti na vsak način rešena pred novim letom. Vi imate stvar kot prilogo 206. tiskano v rokah, in jaz bom le čisto kratko pojasnil vsebino te priloge in tudi povedal, zakaj je deželni odbor sprejel to vladno predlogo kot svojo in danes priporoča, da jo visoka zbornica sprejmi.

Gre se za zakon, s katerim se določa, da je osebna dohodnina oproščena doklad.

Zakaj naj oprostimo osebno dohodnino doklad? Imamo deželni zakon z dne 24. junija 1898, ki oprošča osebno dohodnino doklad, ampak to velja samo dotlej dokler se vrše v zakonu o osebnih davkih določeni popusti na realnih davkih in v istem zakonu uravnani preodkazi na deželni zaklad. To pa velja samo do konca leta 1909, in zaradi tega smo danes prisiljeni, sklepati o novem zakonu.

Vlada se je odločila, kakor pravi uvodoma poročilo v prilogi 206., novo uredbo preodkazov deželnim zakladom še tekom tega leta v tir spraviti, in sicer tako, da bi se preodkazi deželnim zakladom stalno določili z največjo izmero, doseženo leta 1908., in da bi se realni davki — z veljavnostjo od 1. januarja 1911 naprej — definitivno zmanjšali za dosedanje popuste.

Ta nova uredba pa je odvisna od tega, da je osebni dohodnini tudi nadalje zagotovljena prostost doklad.

Vlada stoji torej na stališču, da mora biti osebna dohodnina doklad prosta.

Gospoda moja! Ako prečitete vladne opazke, ki so pridejane zakonskemu načrtu, videli bode, da ima finančni minister neko, rekel bi, posebno nežnost

do osebne dohodnine in da želi iz davčnopolitičnih ozirov, da ostane osebna dohodnina tudi za naprej prosta doklad. Kajti finančni minister, kakor se vidi, še nima zadosti zaupanja v davčno moralo tistih, ki plačujejo osebno dohodnino, in želi, da bi se davčna morala še bolj utrdila, ker je po njegovem mnenju za davčno moralo silno nevarno, če bi dežela posegla po osebni dohodnini in jo obremenila s svojo doklado.

Ne bom se spuščal v razloge, ki so dovedli finančnega ministra do takega prepričanja, zvameč stvar samo s stališča dežele. Vprašamo se, ali je za deželo Kranjsko koristno ali ne, če osvobodimo osebno dohodnino doklad?

Iz števil, ki jih imate predložene v tabelah, boste spoznali, da je to pravzaprav za našo deželo neka dobra kupčija. Osebne dohodnine se pobira danes na Kranjskem v znesku okrog 589.000 K. Mi bi mogli samo z doklado do 10% seči na to osebno dohodnino ter bi dobili kakih 59.000 K na dokladah, če, kakor rečeno, gremo do najvišje mere 10%.

Kaj bi pa v tem slučaju izgubili?

Vlada je spravila osebno dohodnino v zvezo s popusti na realnih davkih in s preodkazi, ki jih dobiva deželni zaklad. Preodkazi, ki smo jih dobili leta 1908. iz donosa neposrednih davkov, so znašali 202.415 K, popusti na realnih davkih, realizirani istega leta, pa 299.315, torej skupaj okroglih 500.000 K.

Mi bi torej na eni strani, če osebne dohodnine ne oprostimo doklad, pridobili 59.000 K, ampak izgubili bi za deželo obenem 500.000 K.

V interesu deželnega zaklada je torej, da oprostimo osebno dohodnino doklad. To je pa tudi v eminentnem interesu naših davkoplačevalcev. Kajti tukaj pride v poštev zemljiški in hišni davek. Pri zemljiškem davku znašajo popustu 15%, pri hišnem pa 12,5%. Ob te olajšave bi prišli naši davkoplačevalci, ako ne pritrdimo temu zakonskemu načrtu. In potem pride še tudi osebna dohodnina, katera ostane prosta doklad. Tudi to nekaj pomeni. Lahko torej rečem, da so pri tem zakonu tangirani vsi sloji naših davkoplačevalcev.

Tukaj bi omenil inter parenthesis, koliko dobi naša dežela iz državne blagajne. Sedaj znaša preodkaz iz davka na žganje okroglo 980.000 K in preodkazi iz osebnih davkov, kakor sem že omenil, 202.415 K; skupaj dobimo torej okroglo 1,180.000 K.

Za bodočnost se nam pa kaže sledeča perspektiva, ako se uresniči zakonski načrt, ki je sedaj predložen državnemu zboru: za leto 1910. bi preodkazi naši deželi iz obeh vrst davkov (na žganje in iz osebnih davkov) znašali 1,140.000 K, za leto 1911 pa 2,054.000 K ter bodo od leta do leta rasli.

Toliko v splošnem oziru. Mislim, da je s tem dokazano, da je koristno za deželo, ako deželni zbor pritrdi predloženemu zakonskemu načrtu.

Opozoril bi Vas še na besedilo zakona. Zakon imate na strani 11. priloge, in tukaj so nekateri dostavki, katere treba pojasniti. Pri tej priliki opo-

zarjam na to, da je besedilo zakona določil deželni odbor v sporazumu z vlado.

V 2. točki člena I. stoji, da se veljava zakona z dne 24. junija 1898, ki določa, da bodi osebna dohodnina prosta doklad, podaljša do konca leta 1917., v kolikor v tem času (bere — lieft):

„Popusti na realnih davkih v smislu členov V do XII zakona z dné 25. oktobra 1896., drž. zak. št. 220, dalje trajajo ali se nadomestijo z dokončno določitvijo izmere realnih davkov v smislu člena XII navedenega zakona.“

V zadnjem primeru pa je vendar za podlago odmere vsem pristojnosti deželnega zakonodajstva podvrženim dokladam vzeti znesek, ki državni davčni predpis presega v tistem razmerju, v katerem bo končna izmera realnih davkov proti njih sedanji izmeri zmanjšana.“

Tukaj se gre zato, da bi ti popusti pri zemljarini in domarini ne eksistirali več v obliki popustov, ampak da bi se zemljiški in hišni davek faktično znižal, tako da bi postala zemljarina za 15% in domarina za 12,5% nižja. To bi bila seveda precejšnja olajšava za ljudstvo, ampak s tem bi se spremenila podlaga, na kateri se računajo doklade, tako da bi bile vse avtonomne korporacije prisiljene, sklepati o novih, zvišanih dokladah. Po številu odstotkov bi te doklade morale biti večje, v resnici, po efektu pa prav nič. Zaraditèga je prišlo finančno ministrstvo na misel, da bi se najpotom računske manipulacije temu izognilo, sicer bi trebalo okrog 9,000.000 dvojnih prepisov in preračunanj — in sicer na ta način, da bi, ako se državni davek zniža, veljalo za računanje doklad kot predpis pri zemljiškem davku 100/85 in pri hišnem najemninskem in hišnem razrednem davku 8/7 znižanih postavk davka, ki bodo faktično vplačane v državno blagajno. Torej bodo naše občine in tudi dežela obvarovane jako neprijetnega položaja, da bi morale vse doklade preračunati. Na to se nanaša besedilo zakona, ki pravi, da bo vzeti za podlago vsem dokladam, ki spadajo v kompetenco deželnega zakonodajstva, znesek, ki presega državni davčni predpis v onem razmerju, v katerem je končna izmera realnih davkov zmanjšana nasproti njihovi sedanji izmeri.

Glede na to predlagam v imenu deželnega odbora, da visoka zbornica temu zakonskemu načrtu pritrdi.

Dodatno pa stavim še en predlog. Že v zadnjem zasedanju smo sklenili več zakonskih načrtov, pri katerih se je to pokazalo, in tudi v sedanjem zasedanju smo v tem položaju, da se vtegne zgoditi, da se potem, ko je kak zakon že sklenjen, dobe še kake stilistične pomanjkljivosti in da je treba potem zakon stilistično še popravljati. To se zgodi v vseh zbornicah, in ravno pred kratkim sem imel v rokah stenografični zapisnik predarlškega deželnega zbora, iz katerega izhaja, da je bil ta deželni zbor v enakem položaju. Zato pa je potrebno, da dobi deželni odbor od visoke zbornice odobrenje, da sme take stilistične napake, ki

smisla zakona ne tangirajo, dogovorno z vlado popraviti.

Moj predlog se glasi (bere — lieft):

„Deželni odbor se pooblašča, da sme pred izposlovanjem Najvišje sankcije v tem zasedanju sprejetih zakonskih načrtov oziroma pred izposlovanjem Najvišjega odobrenja deželnozborskih sklepov bodisi iz lastne inicijative bodisi po želji vlade potrebne izpremembe besedila oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu dotičnih zakonskih načrtov in ne zadeva bistvenih določil, z vlado dogovoriti in izvršiti.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Tisti gospodje, ki ste za predlog . . .

Poslanec dr. Triller:

Prosim besede k glasovanju! Prosim za ločeno glasovanje!

Deželni glavar:

Bom ugodil tej želji. Torej gospodje, ki ste za prvi predlog gospoda poročevalca, blagovolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je večina, torej sprejeto.

Tisti gospodje, ki ste za drugi predlog gospoda poročevalca, glede stilističnih sprememb v zakonskih načrtih izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi večina, torej je predlog sprejet in s tem je rešena četrta točka dnevnega reda in mi prestopimo k točki:

5. Priloga 208. Poročilo deželnega odbora o začasnem pobiranju deželnih priklad 1. 1910.

5. Beilage 208. Bericht des Landesauschusses über die provisorische Einhebung der Landesumlagen im Jahre 1910.

Ali želi kdo gospodov besede v formalnem oziru o predlogi številka 208?

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Kakor pri prejšnji predlogi, predlagam tudi pri tej prilogi deželnega odbora, da se v smislu § 24. poslovnika takoj reši v zbornici, ne da bi se šele odkazala kakemu odseku.

Deželni glavar:

Ta predlog je formalen in mi bomo torej takoj o njem glasovali.

Gospodje, ki ste za ta formalni predlog, da se priloga 208 reši brez poprejšnjega odsekovega posvetovanja, takoj v zbornici, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je z večino sprejet in jaz torej prosim gospoda poročevalca deželnega odbora, da uvede poročilo.

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Sklepati moramo o začasnem pobiranju deželnih priklad leta 1910. Deželni odbor stopa pred zbornico s kratkim poročilom in tudi jaz predlagam kratek sklep, katerega lahko izražam v besedah: Ostane vse pri starem. Mi ne zvišamo priklad, o razlogih se bavimo lahko pozneje, ko bo proračun deželnega zaklada prišel v podrobno razpravo. Mi stojimo na stališču, da, ako tudi izkazuje naš deželni proračun za prihodnje leto precejšen primankljaj, danes še nismo prisiljeni sklepati o zvišanju doklad, ker si hočemo to zvišanje prihraniti za najsrajnejši slučaj in ker tudi, dokler od države ni izvršeno saniraje deželnih financ nimamo tiste podlage, da bi sklepali o kakih spremembah. Zato jaz predlagam, da deželni zbor skleni (bere — lieft):

„I. V pokritje primanjkljajev pri deželnem zakladu naj se pobirajo od 1. januarja 1910 do onega časa, ko se deželnega zaklada proračun za 1. 1910 definitivno ustanovi, sledeče deželne priklade:

1. 40 % doklada na vžitnino od vina, vinskega in sadnega mošta ter od mesa;

2. samostojna deželna naklada od porabljenega piva po 2 K od hektolitra;

3. 40 % doklada na vse direktne davke izvzemši osobni dohodninski davek in pridobninski davek krošnjarjev.

II. Deželnemu odboru se naroča, da pridobi sklepu pod I Najvišje odobrenje.

I. Zur Bedeckung der Abgänge beim Landesfonde find vom 1. Jänner 1910 an bis zur endgültigen Feststellung des Landesfondsvoranschlags für das Jahr 1910 nachstehende Landesumlagen einzuhoben:

1. Ein 40 % iger Zuschlag zur Verzehrungssteuer von Wein, Wein- und Obstmost sowie von Fleisch;

2. eine selbständige Landesumlage auf den Bierverbrauch mit 2 K per Hektoliter;

3. ein 40 % iger Zuschlag auf alle direkten Steuern mit Ausnahme der Personaleinkommensteuer und der Erwerbssteuer der Hausierer.

II. Der Landesauschuß wird beauftragt, dem Beschlusse sub I die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.“

Omenil bi tu eno stvar. Točka I. 2 govori o samostojni deželni nakladi od porabljenega piva. Tukaj stoji sicer vlada na drugem stališču, kakor deželni odbor namreč, da bi se danes moral sklepati popolnoma nov zakon, kakor se je to zgodilo v drugih deželah. Vendar je kranjska dežela v nekem, bi rekel, posebno prijetnem položaju zaradi tega, ker imamo zakon z dne 23. julija 1895. ki določa v § 1. in 2. sledeče (bere — lieft):

„Deželni zbor je upravičen, naložiti in pobirati samostojno deželno naklado na porabo piva, da pripravi za deželne namene potrebna sredstva.

Visokost te deželne naklade, kakor tudi način, kako jo je pobirati določi se po posebnem sklepu, kateri potrebuje ravno tako cesarskega potrdila, kakor njega eventualna sprememba.

Ta zakon ni časovno omejen in tudi s sklepom letošnjega leta ne izgubi svoje veljave kakor jo v resnici izgube v drugih kronovinah dotični deželni zakoni. Zaradi tega je deželni odbor mnenja, da zadostuje in da je ustavno popolnoma pravilno, ako deželni zbor v tej obliki sklepa, kakor predlaga deželni odbor, da se tudi nadalje pobira naklada na pivo. Priporočam, da visoka zbornica sprejme predlog deželnega odbora.

Deželni glavar:

Otvarjam debato.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, — bomo torej glasovali o predlogu gospoda poročevalca. Naprošam gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da izvolijo vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet in s tem je rešena peta točka dnevnega reda.

Sedaj preidemo do točke:

6. Priloga 186. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga proračun deželnega zaklada za l. 1910.

6. Beilage 186. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1910 vorgelegt wird.

To predlogo ste gospodje itak že dobili na dom dostavljeno in jaz jo bom odkazal finančnemu odseku.

In sedaj bi bil dnevni red konsumiran, ali, gospodje, radi nekih zadev, s katerimi se je bavil deželni odbor, bi jaz nasvetoval, da še nekaj časa ostanemo skupaj v tajni seji.

Ich erwuche die Herren um Abhaltung einer vertraulichen Sitzung.

Prekinem javno sejo in v smislu § 13. novega opravilnika prosim naprej gospode poslušalce na galeriji, da se odstranijo.

Javna seja prestane ob 5. uri 30 minut zvečer in se nadaljuje ob 6. uri 10 minut zvečer. — Die öffentliche Sitzung wird um 5 Uhr 30 Minuten abends unterbrochen und um 6 Uhr 10 Minuten abends wieder aufgenommen.

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Javna seja je zopet otvorena.

Prosim gospoda zapisnikarja, da izvoli še enkrat prečitati zapisnik tajne seje.

Zapisnikar Demšar

(bere — lieft):

„Zapisnik

tajne seje deželnega zbora dne 28. grudna 1909.

Tajna seja se otvori ob 5. uri 30 minut.

I. Osebna zadeva: nastavljanje elektrotehnika, inženirja za vodne stavbe. Poročevalec dr. Lampe. Predlog se glasi, da se v deželno službo sprejme inženirja Geilhofer kot stavbnega svetnika s 4. plačilnim razredom extra statum.

Predlog poročevalca se sprejme.

II. Prošnja deželnega uradnika Brègant za predujem posojila 9000 K.

Poročevalec dr. Pegan predlaga v imenu deželnega odbora, da se priloženi prošnji ugodi.

Predlog je z večino sprejet.

Tajna seja se zaključi ob 6. uri 10 minut.

Fr. Demšar l. r. Born l. r.“

Deželni glavar:

In sedaj dam besedo gospodu tovarišu Hladniku v utemeljevanje nujnega predloga o vinskem davku.

Poslanec Hladnik:

Visoka zbornica! V vinogradniških krajih je v zadnjem času precejšnje razburjenje. To razburjenje povzročil je predlog finančnega ministra, ki hoče v svrhu, da bi deficit, primanjkljaj v proračunu nekako odpravil, nov davek predložiti, in gospod finančni minister se je spomnil pri tem, ko je mislil, kje bi dobil še kak vir dohodkov, tudi na vinogradnike in hotel je tudi na tisti pridelek, ki je ravno v vinorodnih krajih poglavitni, svoj davčni vijak nastaviti. On hoče, ali je hotel upeljati splošni davek na vinski konsum. Od vina se sicer plačuje davek že zdavna, toda plačujejo ga le tisti, ki vino na drobno prodajajo, torej gostilničarji; tisti pa, ki so vino na debelo kupovali, tega davka niso plačevali, dokler ga niso začeli na drobno prodajati.

Ne trdim, da bi ne bilo v enem oziru pravično, če bi vsi konsumenti, torej tudi bogati trgovci z vinom ali bogati posestniki plačali nekaj davka od vina; toda pred očmi so mi kmečki gospodarji, kateri imajo posle in ki morajo najemati delavce. Dandanes je v naših krajih splošna navada, da mora gospodar dajati svojim delavcem in poslom za predjužnik in malo južino vino, posebno zadnje čase, ko je bilo vino tako po ceni, zlasti letos, ko je bilo istrsko vino po 14 do 15 h liter in tudi dolensko, pravo naravno po 20 h

liter. Žalibog, da je cena vinu tako nizka, saj se s tem niti vinogradniški stroški ne splačajo (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Res je!“), ampak vinogradnik ga mora dati, sicer mu leži vino v kleti. Torej taki gospodarji so ravno sedaj bolj segali po vinu, da so ga dajali svojim poslom in delavcem. Ko bi se pa napravil tak davek, kakor ga misli upeljati finančni minister, da bi ga moral plačevati vsak konsument in kupovalec, ki kupuje vino v večji meri od vinogradnikov, tedaj bi gotovo taki gospodarji rajši segli po strupenem žganju, in to ne v korist gospodarju, ne poslom, ne delavcem.

Res je, da nekateri abstinenčni krogi trdijo, da ni razločka med žganjepitjem in vinopitjem. Tudi jaz sem abstinent, pa ne takega mišljenja, da bi to trdil; jaz si marveč po skušnjah, ki sem jih imel, upam trditi, da žganjepitje veliko bolj škoduje ljudstvu gmotno in zdravstveno, kakor vinopitje. Žganjepivec je veliko bolj divji kakor vinopivec. In če bi se upeljal tak davek, kakor ga namerava finančni minister, bi se žganjepitje še bolj razširilo, in naša dežela, ki je že sedaj na glasu, da ima veliko žganjarjev, bi potem postala še bolj žganjarska dežela.

Potem imam pred očmi tudi vinogradnike, ki so prenovili svoje vinograde. Vinogradi sedaj, odkar so prenovljeni, pridelajo velike množine vina. Po cenitvah statističnega urada se je pridelalo leta 1908. na Kranjskem okrog 38 milijonov litrov vina, med tem ko se ga je prejšnje leto dobilo okrog 31 milijonov in leta 1906. samo okrog 14 milijonov litrov. Gotovo pa je, da se bo pridelek vina še bolj pomnožil, kajti nekateri vinogradi, ki so bili pred kratkim prenovljeni, še ne rode, ampak bodo šele čez tri ali štiri leta začeli donašati pridelke. Torej vina se bo veliko več pridelalo v naši deželi. Kam pa naj gre vinogradnik s pridelki? Ali naj vino sam spiže? Kje pa naj tedaj dobi potrebni drobiž, da more svojim dolžnostim zadostiti in preskrbeti svojo družino? Kje naj vzame denar, da kupi živil, katera mora vendar vsak vinogradnik kupovati? Potem, če vinogradnik ne bo mogel vina prodati in bo na ta način prisiljen, da ga bo sam več užival, kakor gre in kakor je koristno, bode potem ljudstvo gmotno propadalo in propadalo tudi zdravstveno. Kajti prevelik konsum vina, dasiravno ni tako škodljivo, kakor žganje, preobilen konsum vina tudi ne more biti konsumentu v korist.

Potem vzemimo še to: Kateri kmetovalci pa so najbolj revni? Lahko rečem, da so ravno vinogradniki najbolj revni. Najrevnejše so ravno pokrajine, kjer je vinogradništvo najbolj razvito. Pogledjmo na primer Istro, Dalmacijo in tudi našo Dolenjsko! Ali ni Dolenjska gmotno veliko slabša, kakor gorenjska stran? In zakaj? Zato, ker nobeden pridelek ni zvezan s tolikimi teškočami in stroški pri obdelovanju in podvržen tolikim vremenskim nevarnostim in boleznim, kakor ravno vino. K temu pa še pride, da gre vino tako težko v denar. Vinogradniki skoraj najboljši čas izrab-

ljamo za to, da obdelujemo vinograd; svoje najboljše moči porabimo za vinograd; vse svoje misli koncentriramo tako rekoč v vinogradu. Zategadelj pa je v vinorodnih krajih bolj zanemarjena sadje-reja, živinoreja in drugo poljedelstvo. Zato pa moramo skrbeti, da bo mogel vinogradnik svoje pridelke prodajati kolikor mogoče ugodno, ne pa, da se mu stavi v tem oziru celo ovire.

Zatorej so se vinogradniki po raznih vinorodnih deželah vzdignili, ko so slišali o nameravanem novem davku. Na južnem Štajerskem so priredili na en dan dvajset manifestacijskih shodov, da protestirajo proti nameri finančnega ministra. Tudi po Dolenjskem so bili razni shodi, in na teh shodih so vsi vinogradniki izrekli: Mi bi tacega davka ne mogli prenesti!

Res je sicer, da bi vinogradniki ne bili naravnost obdačeni, toda ta davek bi padel nazaj na producente, torej na vinogradnike, kajti trgovci so bolj inteligentni in imajo večjo moč v rokah ter bodo znali izrabiti vsa sredstva, da bodo davek nazaj zvalili na vinogradnike.

Potem moramo tudi pomisliti, kakšne težave, sitnosti in šikane bi morali trpeti vinogradniki od raznih organov, ako bi po novem zakonu morali naznaniti vselej vsako količino vina, katero bi komu prodali! Zahtevalo bi se od njih ime kupca, povedati bi morali vsakikrat postajo, s katere bi vino izvozili, itd. Skratka, koliko težav bi morali naši, s skrbmi že itak preobloženi vinogradniki vsled novega davka prenesti! Zato je bilo med našimi vinogradniki, ko so slišali o novem davku, da je neki kmet rekel: Saj imam še kak kramp, da bom financarja, ki pride gledat v mojo klet, z njim napodil! (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Najslabše, kar bi mogel storiti!“) Gotovo, najslabše, ampak tako daleč so ljudje v svoji obupnosti zašli.

Zato mislim, da bi ne bilo napačno, ako bi se visoka zbornica izrekla, da ni zadovoljna, da bi se tak davek naložil na vinski pridelek. Ta predlog naj bi se smatral kot nujen, zato, ker je finančni minister, dasi je slišal od raznih strani, da se vinogradniki upirajo temu davku, in dasiravno je slišal, da so razni poslanci in razne stranke v državnem zboru naredile enoglasen sklep proti temu davku, zadnji teden nekaj dni pred božičnimi prazniki, kakor smo brali v časopisih, govoril o tem davku v budgetnem odseku. Iz tega moramo sklepati, da finančni minister še ni pozabil na svojo namero, ampak da še misli ta davek uresničiti. Ni se torej ustrašil ugovorov naših shodov.

Zakaj pa se je finančni minister ustrašil tistih ugovorov, ki so se slišali takrat, ko je hotel obdačiti pivo, in je to namero pustil? Takrat se je ustrašil tistih velikih tovarnarjev, tistih milijonarjev, ki razpolagajo s pridelki več milijonov litrov piva na leto. Saj izdelata, kakor sem bral, samo dva pivovararja v Gradcu do 34 milijonov litrov piva v enem letu, torej približno toliko, kakor vsi kranjski vinogradniki vina na leto. Če se je finančni minister ustrašil ugovorov takih denarnih mogotcev, če se je ustrašil shodov na Dunaju in posebno

na Češkem, kjer so enoglasno pobijali načrt finančnega ministra in zahtevali, da mora opustiti misel na tak davek, ki bi obdačeval pivo, zakaj se finančni minister ne bi oziral tudi na želje in potrebe najbolj zapuščenih in najbolj ubožnih državljanov, ubogih vinogradnikov?

Jaz mislim, da ima v državi, kjer velja demokratska misel in demokratsko načelo, ravno toliko pravice zadnji viničar, ki pridela, recimo, 500 litrov vina ali mošta, kakor tisti pivovarnar, ki pridela več milijonov litrov piva. (Klic na levi: — Ruf links: „Se več!“) Saj smo pred postavo vsi enaki! Saj imamo vsi enako volilno pravico! Zakaj se je finančni minister takrat ustrašil ravno mogotcev in zakaj bi rad sedaj, da bi isto breme, ki ga takrat ni mogel naprtiti pivovarnarjem, v svrhu odprave deficita v državnem proračunu, rad prevalil na breme ubogega vinogradnika?!

Visoka zbornica! Prosim torej, da bi v interesu blaga najbolj revnih naših državljanov in kmečkih gospodarjev — jaz posebno mislim na take gospodarje, ki imajo srednje velike kmetije — prosim, da bi te interese upoštevali in soglašali s predlogom, ki so ga stavili zastopniki vinorodnih krajev, in sprejeli ta predlog, kateri se glasi tako-le:

„Deželni zbor skleni:

1.) Deželni zbor vojvodine Kranjske protestuje najodločnejše zoper nameravano razširjenje konsumnega davka na vino.

2.) Predsedstvu deželnega zbora se naroča, da ta sklep nemudoma naznani ministrskemu predsedniku, finančnemu in poljedelskemu ministru.

V formalnem oziru predlagamo, da se temu predlogu prizna nujnost v smislu § 22. poslovnika.“

Deželni glavar:

Gospodje, ste slišali predlog in utemeljevanje. V smislu § 22. pravilnika bo takoj glasovati o

nujnosti. Oni gospodje, ki priznavajo predlogu nujnost, izvolijo naj takoj vstati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Nujnost je sprejeta in jaz odkažem ta predlog sedaj upravnemu odseku, ki bo moral v času, ki ga določa novi pravilnik, o njem poročati.

In sedaj bi bili pri kraju za danes. Objaviti mi je najprej, da ne nameravam to leto še sklicati kako plenarno sejo in tudi od gospodov načelnikov raznih odsekov nisem dobil nikakih predmetov, ki bi jih mogel postaviti na dnevni red. Mislim torej, da se gospodje s tem strinjajo, da v teh par dneh do novega leta ne bo nobene seje. Prvo javno sejo bi jaz sklical šele po Sv. Treh Kraljih pismenim potom in obenem bom naznanil tudi dnevni red. Ampak, gospodje, prosim po novem letu — odseki na delo. Mein Appell richtet sich vor allem an die geehrten Ausschüsse die ich bitte, mit Ihren Arbeiten gleich nach Neujahr einzufehen. — Naznanjam še, da je finančni odsek sklican za ponedeljek dne 3. januarja 1910 popoldne ob 3. uri k seji, ustavni odsek pa za dan 4. januarja ob 10. uri dopoldne.

Morda se mi naznani še kak drug odsek že danes — odsek za letno poročilo na primer, ki bo tudi imel še dosti dela? (Klic: — Ruf: „Ne!“)

Torej prosim gospode načelnike drugih odsekov, da mi pravočasno naznanijo odsekov seje, da bom gospode obvestil za kedaj so sklicane. — Es findet also statt die Sitzung des Finanzausschusses am 3. Jänner um 3 Uhr Nachmittag und die Sitzung des Verfassungsausschusses Dienstag am 4. Jänner um 10 Uhr Vormittag.

Zaključim sejo in pri tej priliki voščim iz celega srca gospodom poslancem in ob enem gospodom vladnim zastopnikom prav veselo in srečno novo leto.

Profit Neujahr!

Konec seje ob 6. uri 40 minut zvečer. — Schluß der Sitzung um 6 Uhr 40 Minuten Abends.

